

“ŞİDDETİN ÖNLENMESİ ÇALIŞTAYI” SONUÇ BİLDİRİSİ

Toplumda artan şiddet olgusuna dikkat çekmek, şiddetle mücadelede getirilen mekanizmaların etkinliğini değerlendirmek ve şiddetle mücadelede çok yönlü ve bütüncül politikalar belirlemek amacıyla, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), 15-16 Kasım 2019 tarihlerinde Ankara’da “Şiddetin Önlenmesi Çalıştayı” düzenlemiştir.

Çalıştayda, Türkiye’nin her yanından 60’a yakın çok değerli akademisyen, avukat, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri müzakereci olarak fikirlerini, eleştirilerini ve çözüm önerilerini dile getirme fırsatı bulmuştur. Çalıştayda, tanımından türlerine, şiddet olgusunu ortaya çıkaran sebeplerden toplumsal sonuçlarına kadar geniş bir yelpazede şiddet olgusu her yönüyle irdelenmiştir. İnsan onurunun korunduğu şiddetten uzak mutlu bir toplumun güçlendirilmesine yönelik önerilerin raporlanması amacıyla insan hakları felsefesi, psikoloji ve din boyutuyla şiddet olgusu, istatistiklerle şiddet olgusu, ailenin korunması ve aile içi şiddetin önlenmesi, toplumsal değerler ve şiddetle mücadele, eğitim hayatında şiddet, çalışma hayatında şiddet, spor ve şiddet, şiddetin önlenmesi ve medya konularında eşzamanlı oturumlar düzenlenmiştir. Çalıştayda, ayrıca, şiddet olgusunun ortaya çıktığı toplumsal yapılar ve toplumsal süreçler incelenmiştir.

Çalıştay’ın sonunda, aşağıda yer alan hususlar, Çalıştayın sonuçları olarak tespit edilmiştir:

- Günümüzde tüm dünyada, evde, eğitim hayatında, çalışma hayatında, spor- da, medyada, sosyal ve siyasal hayatta fiziki, ekonomik, psikolojik, cinsel, sözlü, dijital ve sair şiddet yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Bir çok ülke şiddet istatistiklerini vermemekte, şiddet istatistikleri sağlıklı bir şekilde alınmamaktadır. Ülkemizde de şiddet istatistiklerinin önemli bir oranda artışı söz konusudur.

- Şiddet, insanın onuruna, yaşam hakkına, özgürlük ve güvenliğine, özel hayatına ve aile hayatına, sağlık hakkına, sosyal yaşamına zarar vermektedir. Çok çeşitli olumsuz etkileri ve sonuçları olan şiddet insan haklarını ihlal ve tehdit etmektedir.
- Şiddetin önlenmesinde sadece devlet değil, toplumu oluşturan ilgili bütün özel ve tüzel kişiler de kendilerini ilgilendirdiği ölçüde sorumludur. Birbirlerinin haklarına saygı duymayan kadın veya erkek tüm bireyler sorumludur. Başkalarının haklarına saygıyı öğretemeyen aileler sorumludur. Haklara saygıyı öğretemeyen, şiddet üreten eğitim sistemleri sorumludur. Makul düzenlemeler yapamayan yasama erkleri sorumludur. Gerekli önlemleri alamayan kolluk kuvvetleri ve yürütme gücü sorumludur. Etkin soruşturma yapamayan ve adil cezalar veremeyen yargı sorumludur. Şiddetin yayılmasına sebep olan medya ve toplum sorumludur. Masum insanların canlarına ve mallarına kastedip, korku ve dehşeti bir araç olarak kullanan terör örgütleri sorumludur. Terör örgütlerini gizli veya açık destekleyen, yaptıklarına ihmâl suretiyle de olsa destek veren organizasyonlar ve devletler sorumludur. Toplumu ahlaki dejenerasyona sürükleyip toplumun en temel birimi aileyi parçalama, bireyi çürütme stratejisi güden tüm yapı ve organizasyonlar sorumludur.
- Şiddetin önlenmesi için öncelikle şiddetin tanımı doğru yapılmalı ve şiddete geniş bir çerçeveden bakılarak, cinsiyet farkı gözetmeden, insan odaklı çalışmalar tercih edilmelidir. Şiddetin önlenmesi için alınması gereken önleyici tedbirlerin başında ise şiddete yönelik farkındalık, değer kazanımı ve değer yozlaşmasının önlenmesi gelmelidir.
- İlgili bütün kişi ve kuruluşlar, her türlü şiddet karşısında şiddetin faili veya mağduru kim olursa olsun aynı hassasiyetle yaklaşmalı ve ayrımcılık yapmaksızın gereken tepkiyi göstermelidir.
- Şiddetin önlenmesi için sadece tekil / münferit olayların üzerine gidilerek veya cezalar arttırılarak bir sonuca ulaşılamamaktadır. Bu tür çalışmaların başarısı, "bütünsellik" ve "süreklilik" prensibine bağlıdır. Şiddet konusuna hukuk, ekonomi, siyaset, istatistik, sosyoloji, psikoloji, din, felsefe gibi tüm alanların ışığında bilimsel disiplinler arası bir konu olarak yaklaşılmalı, çözüm için manevi değerlerden de yararlanılmalıdır.

- Yaşanan şiddet olayları mevcut düzenlemelerin ve uygulamaların yeterli olmadığını, olumsuz yan etkilerinin olduğunu, başkaca düzenlemelerin ve uygulamaların yürürlüğe konulması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, mevcut uluslararası sözleşmeler ve ulusal kanunlar gözden geçirilmeli, uygulama hataları ortadan kaldırılmalı, şiddeti üreten kaynaklar kurutulmalıdır.
- Hukuk kuralları oluşturulurken her toplumun sosyolojik yapısı, dini, kültürel farklılıkları dikkate alınmalı, dini ve kültürel farklılıkları dikkate almayan uluslararası yaklaşımların hak ihlaline ve şiddete neden olmasına zemin oluşturulmamalıdır.
- Farklılıkları ahenk zemini olmaktan çıkarıp çatışmaya dönüştüren sosyo-kültürel ortam gözden geçirilmelidir. Gelişmiş vicdan ve sağduyu sahibi, sevgi ve merhamet sahibi kişilerin yetişmesi için her türlü tedbir alınmalı, hiçbir tedbir ihmal edilmemelidir. Toplum olarak şiddet dili terkedilmeli, şefkat diline geçilmelidir.
- İnsan haklarının bir ahlak olduğu, bu bilinç içinde içselleştirilmesi gerektiği öğretilmeli ve insan hakları eğitim yoluyla bireysel yaşamda da uygulanabilir kılınmalıdır. İnsan onurunun korunduğu, sevgi ve merhametin hâkim olduğu ilişkiler ve merhametli nesiller için çaba gösterilmeli, örgün ve yaygın eğitim sistemimiz Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre ve Mevlana gönüllü insanları yetiştirecek şekilde yeniden yapılandırılmalıdır.
- İnsanları bulunduğu değerlerden soyutlama ve özerkleştirme, bireyler arasında soğuk ilişkiler başlatmaktadır. Örneğin bir aileden kadın ve erkeği "Sen ayrı bir bireysin!" diyerek ayırmak değerlerimizi parçalamakta, şiddete neden olmaktadır. Birey, aile ve toplum olarak ortak değerlerle birlikte yaşama yeteneği geliştirilmelidir.
- Şiddetle mücadelede ailesel faktörler göz ardı edilmemelidir. Görevli kuruluşlarca kişilere çocuk yetiştirme becerileri kazandırılmalıdır. Bireylerin gelişiminde ebeveynlerin rolünün çok önemli olduğu düşünüldüğünde; ebeveynler çocuklarına zaman ayırmalı, sevgilerini onlardan esirgememelidir. Çocukları şiddetten uzak bireyler olarak yetiştirmek için eğitim sistemi buna göre düzenlenmeli, eğitimde öncelikle iyi bir insan olmak konusuna odaklanılmalıdır. Çocuklara suç işleyen değil suça sürüklenen çocuk olarak bakıl-

malıdır. Çocukların, şiddete maruz kaldıklarında veyahut şahit olduklarında içinde uzman psikolog ve sosyolog kadroların bulunduğu arayabilecekleri kurumsal hatlar oluşturulmalıdır. Boşanmalardan sonra ebeveyn ve çocukların durumu hakkında raporlama ve araştırmaların sayısı artırılmalıdır. Boşanma sonrası ebeveynlerin çocuğu silah olarak kullanmasının önüne geçilmelidir.

- Şiddet aynı zamanda mekânsal bir olgudur: Kamusal alanların dizaynının dezavantajlı gruplara uygun olmaması ve toplumun ekonomik gruplara ayrılması sonucu toplumsal mekânın parçalanması, toplumsal şiddeti artırmaktadır. Çevreye yönelik zararlar, gettolaşma, mekânsal adaletsizlik, göçün getirdiği değişim gibi faktörlerin şiddeti arttırmasına engel olunmalıdır.
- Yenilen gıdalar ve beslenme alışkanlıklarının şiddet davranışlarının oluşmasında etkisi olduğundan sağlıklı ve helal beslenmeye özen gösterilmelidir.
- Şiddet araştırmaları yapılırken mağdur odaklı çalışmanın yanında fail odaklı çalışma da yapılmalı, fail odaklı bakış açısı da dikkate alınarak sorunların çözümüne katkı sağlanmalıdır.
- Şiddetle ilgili çalışmalarda en büyük eksiklik genellikle şiddete cinsiyetçi, dar bir çerçeveden bakılmasıdır. Esasen, erkeğin erkeğe yönelik şiddeti ile erkeğin kadına yönelik şiddeti arasında insan onuru ve yaşam hakkı bakımından bir fark yoktur. Erkeğin kadına yönelik şiddeti de, kadının erkeğe yönelik şiddeti de, erkeğin erkeğe yönelik şiddeti de, kadının kadına yönelik şiddeti de kabul edilemez. Kadına karşı şiddet esasen erkeğe de yöneliktir. Erkeğe karşı şiddet esasen kadına da yöneliktir. Zira, bir kadın öldürüldüğünde bir kocaya, bir babaya, bir çocuğa, bir ağabeye zarar verilmiş demektir. Aynı şekilde, bir erkek öldürüldüğünde bir kadının kocası, babası, oğlu veya kardeşi öldürülmüş demektir.
- Oranları farklı olsa da kadın ve erkek her iki cinsiyetin de şiddet mağduru olduğu ve her iki cinsiyetin de şiddet uygulayabildiği açıkça görülmektedir. Yapılan araştırmalar fiziksel güçleri farklı olsa da kadın ve erkeklerin aynı oranda öfkelenediklerini göstermektedir. Bu durumda sadece kadına karşı şiddetin değil kadın erkek farketmez bir bütün olarak insana yönelik şiddetin aynı önem verilerek birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.
- Kadına yönelik şiddet veya erkeğe yönelik şiddet tanımlamalarıyla kadın veya erkekler arasında düşmanlık oluşturulmamalı, ailelerin parçalanmasına yol açıl-

mamalı, cinsiyet ayrımcılığı turmandırılmamalıdır. Bilakis, kadın ve erkeklerin birbirini destekleyerek yüceltmesini, güçlendirmesini, şiddetin yerini, sevgi, muhabbet ve merhametin doldurmasını sağlayacak politikalar geliştirilmelidir.

- Aile içi şiddetin önlenmesi için yargı süreçleri hızlandırılmalı, yargı düzeni içinde adli kolluk mekanizmaları geliştirilmeli ve eğitilmeli, şiddet iddiası durumunda tarafların tamamı dinlenmeli, hakem ve uzlaşmacı mekanizmaları geliştirilmeli, cezasızlık sorunu ortadan kaldırılmalıdır. 6284 sayılı yasada kadın sınırlı olarak korunmakla birlikte, erkeğin evden uzaklaştırılması uygulamaları şiddete katkı sunduğu ve boşanmaları artırdığı için gerekli yasal düzenlemelerin geliştirilmesi yanında yasaların doğru uygulanması da sağlanmalıdır.
- Boşanma sürecinde ve sonrasında yaşanan velayet çatışmaları çocuk için duygusal tacize dönüşebilmektedir. Duygusal tacizin varlığı ve boyutları hem mahkeme süreçlerinde hem de süreç sonrasında mutlaka ilgili profesyonellerce tespit edilmeli ve gerekli müdahaleler yapılmalıdır.
- Şiddeti bir araç olarak kullanan radikal terör örgütleri, hem kendi tabanını genişletmek hem de insan kaynağını arttırmak için dini unsurları bir meşruiyet aracı olarak kullanmaktadır. Bu çerçevede, dini bilgileri zayıf ancak inançları güçlü olan bilhassa genç kesimi birincil hedefi yapan örgütlere karşı alınabilecek tedbirler yalnızca güvenlik odaklı olmamalıdır. Sonuç odaklı yaklaşımlar kısa vadede çözümler sunarken, nedeni ortadan kaldırmaya yönelik bir yaklaşım uzun vadeli ve kalıcı çözümler sunmaktadır. Bu nedenle gençlerin doğru dini bilgiyle buluşmasına yardımcı olunmalıdır.
- Mültecilerin şiddetle karşı karşıya kalabilen bir grup olduğu, mültecilere yönelik nefret söyleminde bulunanların çoğunun mültecilerle doğrudan iletişiminin bulunmadığı, daha ziyade sosyal medya ve basının etkisiyle mültecilere yönelik nefret söyleminde bulunulduğu gözlenmektedir. Ülkemizdeki sığınmacılara yönelik şiddetin ve ayrımcılığın son bulması için kayıt dışı istihdamla mücadele edilmeli, sığınmacıların topluma entegre olmaları için çalışmalar yapılmalı, sığınmacı karşıtlığına / düşmanlığına karşı eğitim faaliyetleri artırılmalı, topluma ve sığınmacılara sığınmacıların haklarına yönelik eğitimler verilmeli, sığınmacılara yönelik kötü söylem sahiplerinin çoğunun onlarla iletişim kurmamış kişiler olduğu göz önüne alındığında iletişim kurmaları için uygun ortamlar oluşturulmalıdır.

- Sporda şiddetin ve ırkçılığın olmaması temel arzudur. "İrkçılığa yer yok!" "İrkçılığa kırmızı kart göster!" gibi sloganlarla ırkçılık ve yabancı düşmanlığını ortadan kaldırmak için verilen mücadeleler desteklenmelidir. Spor gazetelerinin şiddet çağrıştırmamasına özen gösterilmeli, şiddet çağrıştıran isimler değiştirilmelidir. Sporda şiddeti önlemek için küçük yaşlardan itibaren medya eğitimi verilmeli, dizi ve filmlerde bu konu işlenmeli, kamu spotları yayımlanmalı, spora yönelik etik ilkeler konulmalı, medya kendi iç denetimini yapmalı, her spor kulübünde taraftarlardan sorumlu yönetim kurulu üyesi olmalı, teknik direktörler ve futbolcular eğitilmeli, sporda aidiyet duygusunun bir üstünlük değil gönüllülük olduğu vurgulanmalı, sporda tatminin başarı değil yer almak olduğu hatırlatılmalıdır.
- Medyada yer alan haberlerde ve dizilerde şiddet görüntülerine sıklıkla yer verilmektedir. Şiddetin çokça konuşulması ve görüntülenmesi şiddetin normalleşmesine ve sistematik duyarsızlaşmaya neden olmaktadır. Medya şiddeti normalleştiren bir dil ve yayın politikasından kaçınılmalıdır. Başta kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet olmak üzere şiddet sahnelerinden kaçınılmalıdır. Çocuklar ve kadınlar medyada cinsel obje olarak kullanılmamalıdır. Şiddet üreten veya şiddete karşı duyarlılığı ortadan kaldıran dizilere engel olunmalı, şiddete dair film ve dizilere doğrudan ulaşım engellenmeli, dizilerin kurgu olduğu sık sık hatırlatılmalı, sahne arka görüntüleri de yayınlanmalı, yayıncılarla irtibatlar güçlendirilmelidir. Okullarda medya okur-yazarlığı ve eleştirel okur-yazarlık dersi okutulmalıdır. Medya çalışanlarına insan hakları dersleri verilmeli, iletişim fakültelerinden mezun olanlara sektörde daha fazla yer verilmeli, insan haklarına duyarlı medya ve çalışanları ödüllendirilmelidir.
- TV dizileri hakkında gelen şikayetlerden çok haberlere gelen şikayetlerin arttığı dikkate alınmalı, haberlerde farkındalık oluşturmanın öğreticilik sınırlarını aşmaması temin edilmeli, akıllı işaretler geliştirilmeli, medya okur-yazarlığına daha çok önem verilmelidir.
- Sosyal medyadaki hakaret ve iftira ile etkin mücadele edilmeli, failler cezalandırılmalıdır.
- Her 5 çocuktan birinin siber zorbalığa uğradığı tespitinden hareketle bilgisayar oyunlarına dikkat edilmeli ve dijital şiddetin önüne geçilmelidir.
- Okullarda artan şiddet olayları ve akran zorbalığı çocukları, ergenleri ve gençleri olumsuz etkilemekte; şiddeti bir sorun çözme biçimi olarak görmelerine

yol açmaktadır. Eğitim kurumlarında şiddetin mobbing, siber zorbalık, zorbalık, fiziksel, duygusal, cinsel gibi her türlü görülebilmekte veya öğrenilmektedir. Şiddetin oluşmasında okul türü, sosyal sınıf farkı ve medyanın etkili olduğu gözlenmektedir. Eğitim hayatındaki şiddetin önlenmesi için yöneticiler işbirliği ve iletişime açık olmalı, şiddetin sonrasında daha çok öncesine odaklanılmalıdır. Dijital eğitim, okul binalarının yapısının düzeltilmesi ve pozitif psikoloji eğitiminin verilmesi de şiddetin önlenmesi açısından önem arz etmektedir.

- Okul içindeki öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen, öğretmen-yönetici ve öğretmen-veli ilişkilerinde ortaya çıkan yapının özgürlükler ve serbestlikler temelinde ilişkilerde gevşeme, informalleşme, sınır tanımama ve her şeyi hak görme anlayışı şiddete neden olmaktadır. Şiddet olgusu okul iklimini, öğretme-öğrenme ve değerlendirme süreçlerini, öğrencilerin kişilik gelişimlerini olumsuz olarak etkilemekte, karşılıklı güven duygularını zedelemekte ve iletişim süreçlerini gerginleştirmektedir. Eğitim hayatında şiddetin önlenmesi için devlet, okul ve aile işbirliğini artırıcı çalışmaların yapılması gerekmektedir.
- Çalışma hayatının önemli sorunlarından birini oluşturan işyerinde yıldırma ve psikolojik ve cinsel türleri dahil taciz, gerek özel sektör işyerlerinde gerekse kamu kurum ve kuruluşlarında gerçekleştirilmektedir. Bu soruna karşı kişilerin müracaat edebileceği idari ve hukuki yollar hakkında bilgilendirilmesi çalışmaları artırılmalıdır.
- Küreselleşen ve tek başına kurtuluşun imkânsız hale geldiği dünyamızda, insanlığa kavramlarımız yeniden hatırlatılmalıdır. Hatırlatılacak kavramlardan birisi de “merhamet” tir. Merhamet sadece acılamak değil aynı zamanda acıtmamaktır. Şiddet mağdurlarının acısını dindirmek için faili cezalandırmak nasıl merhametin gereğiye, şiddet faillerinin niçin bu şiddete düştüğünü anlamak ve kişileri şiddete yönlendiren ortamı ortadan kaldırmak da merhametin gereğidir.

Şiddetin olmadığı, merhamet, saygı ve güven toplumunun yerleştiği bir dünya dileğiyle kamuoyuna saygıyla arz ederiz.

TİHEK Şiddetin Önlenmesi Çalıştayı Düzenleme Kurulu